

Dr. sc. Meldijana Arnaut Haseljić, viša naučna saradnica /
Senior Research Associate
Univerzitet u Sarajevu / University of Sarajevo
Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava /
Institute for Research of Crimes against Humanity and International Law
ameldijana@hotmail.com

UDK 341.4: 94(497.6)

Stručni članak

UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUHVAAT:
PROCESUIRANJE U PREDMETU ICTY IT-04-74

JADRANKO PRLIĆ¹ IDRUGI (Bruno Stojić², Slobodan Praljak³, Milivoj Petković⁴,
Valentin Ćorić⁵ i Berislav Pušić⁶)

JOINT CRIMINAL ENTERPRISE: CASE ICTY IT-04-74

JADRANKO PRLIĆ⁷ AND OTHERS (Bruno Stojić⁸, Slobodan Praljak⁹, Milivoj Petković¹⁰,
Valentin Ćorić¹¹ and Berislav Pušić¹²)

Sažetak

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (ICTY/MKSJ) donio je pravosnažnu Presudu protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića, koje je proglasio odgovornima za udruženi

¹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića i dr., pred Žalbenim vijećem, *Presuda*, 29. novembar 2017, osuđen na 25 godina.

² ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića i dr., pred Žalbenim vijećem, *Presuda*, 29. novembar 2017, osuđen na 20 godina.

³ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića i dr., pred Žalbenim vijećem, *Presuda*, 29. novembar 2017, osuđen na 20 godina.

⁴ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića i dr., pred Žalbenim vijećem, *Presuda*, 29. novembar 2017, osuđen na 20 godina.

⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića i dr., pred Žalbenim vijećem, *Presuda*, 29. novembar 2017, osuđen na 16 godina.

⁶ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića i dr., pred Žalbenim vijećem, *Presuda*, 29. novembar 2017, osuđen na 10 godina.

⁷ ICTY, IT-04-74-A, Prosecutor v. Jadranko Prlić et al., Before the Appeals Chamber, *Verdict*, 29. November 2017, sentence: 25 years

⁸ ICTY, IT-04-74-A, Prosecutor v. Jadranko Prlić et al., Before the Appeals Chamber, *Verdict*, 29. November 2017., sentence: 20 years

⁹ ICTY, IT-04-74-A, Prosecutor v. Jadranko Prlić et al., Before the Appeals Chamber, *Verdict*, 29. November 2017, sentence: 20 years.

¹⁰ ICTY, IT-04-74-A, Prosecutor v. Jadranko Prlić et al., Before the Appeals Chamber, *Verdict*, 29. November 2017, sentence: 20 years.

¹¹ ICTY, IT-04-74-A, Prosecutor v. Jadranko Prlić et al., Before the Appeals Chamber, *Verdict*, 29. November 2017, sentence: 16 years.

¹² ICTY, IT-04-74-A, Prosecutor v. Jadranko Prlić et al., Before the Appeals Chamber, *Verdict*, 29. November 2017, sentence: 10 years.

zločinački poduhvat (UZP) u Republici Bosni i Hercegovini. Drugostupanjskom presudom potvrđene su osude koje je izreklo Pretresno vijeće ICTY u maju 2013. Pored učesća u udruženom zločinačkom poduhvatu, Žalbeno vijeće je potvrdilo odgovornost za počinjena ubistva, progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, deportacije, protivpravno zatočenje civila, prisilni rad, nečovječna djela, nečovječno postupanje, protivpravno i bezobzirno uništavanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji ili obrazovanju, protupravne napade na civile i protupravno terorisanje civila, te pojedinačno za silovanje i seksualno zlostavljanje.

Ključne riječi: *udruženi zločinački poduhvat (UZP), zločini protiv čovječnosti, kršenje zakona i običaja ratovanja, Ženevske konvencije, progoni, deportacije, nehumana djela*

Summary

The International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) issued a final Judgment against Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak, Milivoj Petković, Valentin Ćorić and Berislav Pušić, who declared responsible for the joint criminal enterprise (JCE) in Republic of Bosnia and Herzegovina. The Second Instance Verdict affirmed the convictions issued by the ICTY Trial Chamber in May 2013. In addition to participating in a joint criminal enterprise, the Appeals Chamber confirmed the responsibility for the commission of murder, persecution on political, racial and religious grounds, deportations, unlawful detention of civilians, forced labor, inhumane acts, inhuman treatment, unlawful and negligent destruction of large-scale property not justified by military necessity, destruction or intimidation of the intended institutions religion or education, unlawful attacks on civilians and unlawful terrorism of civilians, and individual rape and sexual assault.

Key words: *joint criminal enterprise (JCE), crimes against humanity, violation of the laws and customs of war, Geneva Convention, persecutes, deportations, inhumane acts.*

Uvod

Prvobitna optužnica *šestorki* presuđenoj za udruženi zločinački poduhvat podignuta je 4. marta 2004. Izmijenjena je 16. novembra 2005. gdje su data preciznija razjašnjenja već ranije navedenih optužbi. Druga izmijenjena optužnica podignuta je 11. juna 2008. sa dodatnim pojašnjenjima određenih navoda. Optuženici su uhapšeni i prebačeni u Haag 5. aprila 2004, a zatim su se izjasnili o krivici 6. aprila 2004. Presuda Pretresnog vijeća izrečena je 29. maja 2013, a presuda Žalbenog vijeća izrečena je 29. novembra 2017.

Optužbe i presude

Presudom Pretresnog vijeća utvrđeno je „da su već u decembru 1991. članovi rukovodstva Hrvatske zajednice Herceg-Bosne (među kojima je Mate Boban, predsjednik Hrvatske zajednice, a potom Hrvatske Republike Herceg-Bosne) i čelnici Hrvatske (među kojima je Franjo Tuđman, predsjednik Hrvatske) ocijenili da je za ostvarivanje krajnjeg cilja, to jest za uspostavljanje hrvatskog entiteta ... neophodno promijeniti nacionalni sastav stanovništva na teritorijama za koje se tvrdilo da pripadaju Hrvatskog zajednici Herceg-Bosni. U najmanju ruku od kraja oktobra 1992., Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Milivoj Petković i Slobodan Praljak znali su da je ostvarivanje ovog cilja u suprotnosti sa mirovnim pregovorima koji su se vodili u Ženevi i da podrazumijeva premještanje muslimanskog stanovništva izvan teritorije Herceg-Bosne.”¹³ Implementiranje doktrine udruženog zločinačkog poduhvata počelo je sredinom januara 1993. paralelno sa iseljavanjem¹⁴ hrvatskog stanovništva iz srednje Bosne u Hercegovinu kako bi se ojačalo prisustvo stanovništva hrvatske nacionalnosti u Herceg-Bosni. U osmišljavanju i ostvarivanju zajedničkog zločinačkog cilja učestvovali su: Franjo Tuđman, Gojko Šušak, Janko Bobetko, Mate Boban, Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak, Milivoj Petković, Valentin Ćorić i Berislav Pušić, koji su postigli međusobni dogovor o ciljevima i načinima realizacije.¹⁵

1. Jadranko Prlić imenovan je 7. maja 1992. na dužnost koordinatora Savjeta za posebnu namjenu u okviru HVO-a općine Mostar. Ovu dužnost obnašao je do juna 1992. Za predstojnika Odjela financija HVO-a HZ HB imenovan je 15. maja 1992.¹⁶ Predsjedništvo HZ HB imenovalo ga je 14. augusta 1992. za predsjednika HVO-a HZ HB. Ovu funkciju obnašao je do kraja augusta 1993. godine. Poslije uspostave HR HB Jadranko Prlić je od 28. augusta 1993. obavljao funkciju predsjednika Vlade HR HB, a formalno je na ovu funkciju imenovan 10. novembra 1993. Postao je i član Predsjedničkog vijeća HR HB

¹³ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

¹⁴ Jedan dio stanovništva je iseljen dobrovoljno, dok je „druge HVO iselio uz primjenu sile”. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

¹⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013.

¹⁶ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 81.

16. februara 1994.¹⁷ S obzirom na činjenicu da je Jadranko Prlić bio predsjednik Hrvatskog vijeća odbrane (HVO) od 14. augusta 1992. do kraja aprila 1994. i predsjednik Vlade „Hrvatske Republike Herceg-Bosne” (HR H-B), sa tih pozicija imao je ovlasti *de iure* i *de facto* u koordinaciji i rukovođenju radom HVO-a i Vlade HR H-B, te je učestvovao i u koordinaciji sa Vladom Republike Hrvatske.¹⁸ Sa pozicija koje je obnašao bio je upoznat sa zločinima koje su počinili pripadnici oružanih snaga Hrvatske zajednice (kasnije Republike) Herceg-Bosne. Također, znao je o formiranim zatočeničkim centrima HVO-a i teškim uvjetima u kojima su Bošnjaci koji su uhapšeni od HVO-a držani u zatočeništvu u Dretelju, Gabeli i na Heliodromu, te je opravdavao njihovo zatočavanje i poricao stvarnost njihovog položaja, podržavajući loše postupanje sa zatočenicima u više HVO-ovih zatočeničkih centara.¹⁹ Znao je da se zatočeni iz logora Heliodrom i Vojno koriste na linijama fronta, zlostavljaju i koriste u „živom štitu”. Kreator je ultimatumima iz januara i aprila 1993, upućenih Armiji RBiH, kojima se zahtijevalo da se na teritoriji Herceg-Bosne ARBiH potčini HVO-u, što je rezultiralo izvođenjem vojnih operacija na područjima općina Gornji Vakuf, Mostar, Prozor i Jablanica. Dao je značajan doprinos procesima realiziranim u okviru udruženog zločinačkog poduhvata tako što je planirao, omogućavao i ohrabrivao zločine koje su počinili pripadnici HVO-a. Podržavao je opsadu Mostara i sprečavanje dostave humanitarne pomoći stanovništvu koje je živjelo u nehumanim uvjetima, pod stalnom vatrom i granatiranjima izvođenim od HVO-a.²⁰ Učestvovao je i u procesima iseljavanja Bošnjaka i

¹⁷ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 82.

¹⁸ Vijeće je zaključilo „da je Jadranko Prlić u svojstvu predsjednika HVO-a/Vlade učestvovao u radu sjednica HVO-a/Vlade i bio informisan o opštem stanju na teritoriji HZ(R) HB. U procesu kolektivnog usvajanja odluka kojima se artikulisala politika HVO-a njegov doprinos sastojao se u aktivnom učestvovanju i pripremanju nacрта tih odluka, uključujući i odluke o imenovanju i razrješenju dužnosti određenih članova HVO-a. Najzad, on je i potpisivao zakone, odluke i uredbe koje je usvajao HVO/Vlada HZ(R) HB.“ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 90.

¹⁹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

²⁰ „Na sjednicama Vlade, a ponekad i na sjednicama ‘kabineta’, kojima je predsjedavao Jadranko Prlić, razgovaralo se naročito o pitanjima odbrane i bezbjednosti, uključujući vojnu situaciju na teritoriji HZ(R) HB; o osnivanju vojnih sudova na teritoriji HZ(R) HB odnosno o mjerama koje treba da se preduzmu kako bi se osiguralo poštivanje ‘ratnog prava’; o budžetu HZ(R) HB; o naseljavanju hrvatskog stanovništva na teritorije HZ(R) HB; o određivanju lokacija zatočenja, životnim uslovima zatočenika i razmjeni ‘ratnih zarobljenika’ sa ABiH, ili pak o prolazu humanitarnih konvoja na teritoriju HZ(R) HB.“ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac

njihovih porodica u treće zemlje i iseljavanju Hrvata iz srednje Bosne, sa ciljem da se oni nasele na teritorije koje je Herceg-Bosna smatrala svojim, čime se dokazuje posjedovanje namjere ostvarenja zajedničkog zločinačkog cilja i učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu. Realizacija ovog cilja pretpostavljala je izvršenje krivičnih djela ubistava i seksualnog zlostavljanja, ubistava u sklopu zatočenja u Sovićima, kao i rušenje dviju džamija u Sovićima i Doljanima, te djela krađe činjena tokom akcija protjerivanja stanovništva u Gornjem Vakufu, Jablanici i zapadnom Mostaru.²¹

2. Bruno Stojić bio je načelnik Odjela odbrane HVO od 3. jula 1993. do 15. novembra 1993. sa koje pozicije je imao ovlasti *de iure* i *de facto* nad oružanim snagama i vojnom policijom Zajednice (kasnije Republike) Herceg-Bosne; imao je komandu i vršio efektivnu kontrolu nad oružanim snagama HVO-a, kao i nad vojnom policijom. Na sjednicama HVO-podnosio je izvještaje o vojnoj i bezbjednosnoj situaciji na terenu, te izrađivao prijedloge u vezi s odbranom koje je poslije usvajao HVO.²² Učestvovao je u donošenju odluka o vojnim operacijama i izdavao naređenja putem komandnog lanca. Odluke Vlade HZ HB Bruno Stojić je kao predstojnik Odjela odbrane prosljeđivao Glavnom stožeru HVO-a, koji ih je zatim upućivao na izvršenje zapovjednicima jedinica na terenu.²³ Od septembra 1992. do novembra 1993. učestvovao je u radu četrdesetak sjednica i radnih sastanaka HVO-a na kojima je rukovodstvo HZ HB usvajalo zakonske tekstove HZ HB, kao što su Odluka o statusu izbjeglica i prognanih osoba s područja Hrvatske zajednice Herceg Bosne u vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja; Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o oružanim snagama HZ HB; Uredba kojom je na teritoriji HZ HB uveden ratni porez. Na tim sastancima donesene su odluke o pitanjima odbrane HZ(R) HB, o vojnoj situaciji, mobilizaciji snaga HVO-a i stanju u zatočeničkim centrima HVO-a.²⁴ Aktivnim

protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 88.

²¹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013.

²² ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 300.

²³ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 304.

²⁴ „Na primjer, na 38. sjednici HVO-a od 17. maja 1993., kojoj su pored ostalih prisustvovali Jadranko Prlić i Bruno Stojić, diskutovalo se o situaciji u Mostaru i HVO je izrazio podršku ‘izmještanju civila’ na Heliodrom.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune

učestvovanjem u radu održanih sastanaka imao je značajnu ulogu u kreiranju politike odbrane HZ(R) HB.²⁵ U skladu sa funkcijom koju je obnašao bio je informiran o zločinima koje je HVO počinio tokom vojnih operacija u Gornjem Vakufu²⁶ u januaru 1993. i Jablanici u aprilu 1993,²⁷ o protjerivanju bošnjačkog stanovništva u julu 1993. u Čapljini,²⁸ o granatiranju i napadima na članove međunarodnih organizacija, o lošim životnim uvjetima nametnutim bošnjačkom stanovništvu istočnog Mostara, kao i o protjerivanju bošnjačkog stanovništva zapadnog Mostara u ljeto 1993. Bruno Stojić je učestvovao u planiranju vojnih operacija HVO-a u Mostaru započetih 9. maja 1993.²⁹ Učestvovao je u planiranju i realizaciji vojnih operacija u Varešu u oktobru 1993, a time i u izvršenju brojnih zločina počinjenih u sklopu izvođenja operacija. Bio je upoznat o nehumanim uvjetima u kojima su držani zatočnici u logorima Dretelj, Gabela, Ljubuški i Heliodrom, što je u suprotnosti sa propisima međunarodnog humanitarnog prava. U ostvarivanju zajedničkog zločinačkog cilja nije spriječio djela seksualnog zlostavljanja počinjena tokom operacija protjerivanja stanovništva iz zapadnog Mostara i Gornjeg Vakufa, kao i prilikom pljačke imovine. Uprkos formacijskim ovlastima nije pokušao spriječiti podvrgavanje civila zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava.³⁰

Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 297.

²⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 298.

²⁶ „Budući da je planirao i omogućio vojna dejstva HVO-a u Gornjem Vakufu u januaru 1993. i bio informisan o krivičnim djelima počinjenim tokom tih operacija, Vijeće ocjenjuje da je Bruno Stojić imao namjeru da počini ta krivična djela.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 337.

²⁷ Vijeće je ocijenilo da su operacije HVO-a izvedene na području Jablanice pratile sistematski obrazac postupanja i da to može biti samo rezultat unaprijed smišljenog plana. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 341.

²⁸ „Budući da je Bruno Stojić imao efektivnu kontrolu nad glavninom oružanih snaga HVO-a i Vojne policije koje su vršile deložacije u Čapljini i da je lično doprinio planiranju deložacija po istom planu kao u zapadnom Mostaru.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 378.

²⁹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 348.

³⁰ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013.; ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića,

3. Slobodan Praljak je u periodu od marta 1992. do 15. juna 1993. bio pomoćnik, a zatim i zamjenik ministra odbrane Republike Hrvatske. Kao pomoćnik ministra odbrane, a zatim i kao načelnik Uprave za informativno-propagandne djelatnosti (IPD) Ministarstva odbrane Republike Hrvatske, bio je zadužen za IPD, te za političke poslove Ministarstva, a bio je i glasnogovornik ministra odbrane i Glavnog stožera HV-a.³¹ Od početka aprila 1992. do sredine maja 1992. bio je zapovjednik Operativne grupe Jugoistočna Hercegovina.³² Od septembra 1992. do 15. juna 1993. bio je i član Vijeća za odbranu i nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske.³³ Slobodan Praljak imao je velike ovlasti *de facto* i *de iure* nad oružanim snagama i vojnom policijom HVO-a od jeseni 1992. do 24. jula 1993. Bio je zapovjednik Glavnog stožera HVO-a od 24. jula 1993. do 9. novembra 1993. S obzirom na to da je obnašao funkciju u Ministarstvu odbrane Hrvatske,³⁴ sa te pozicije je i rukovodio oružanim snagama HVO-a tako što je komandovao operacijama, izdavao naređenja jedinicama i primao izvještaje sa terena, te u svojstvu predstavnika HVO-a učestvovao u pregovorima s ARBiH. Slobodan Praljak je imao i komandnu vlast nad jedinicama Vojne policije HVO-a, te je imenovao Vladimira Primorca na dužnost zapovjednika Vojne policije HVO-a OG Jugoistočna Hercegovina.³⁵ U skladu sa svojim funkcijama učestvovao je u prenošenju informacija, uputstava, naređenja, zahtjeva i politike Hrvatske

Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

³¹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 457.

³² ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 378.

³³ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 459.

³⁴ „Pored toga, Slobodan Praljak je djelovao i kao posrednik između Hrvatske i HVO-a, a sa ciljem ostvarivanja zločinačkog cilja navedenog poduhvata. Naime, zahvaljujući svojim funkcijama u hrvatskoj vladi i u HVO-u, bila mu je poznata politika najviših hrvatskih rukovodilaca prema Herceg-Bosni, za koju se i sam pokazao spremnim da je ostvaruje. U tom okviru, Slobodan Praljak je naređenja, poruke i uputstva hrvatskih rukovodilaca prenosio rukovodiocima Herceg-Bosne i učestvovao u pribavljanju vojne podrške iz Hrvatske za oružane snage HVO-a.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

³⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 476.

u HZ(R) HB i obrnuto.³⁶ Slobodan Praljak učestvovao je u planiranju operacija HVO-a u Gornjem Vakufu izvedenim oko 18. januara 1993, te u općini Prozor koje su počele 24. jula 1993. S obzirom na to da je planirao, rukovodio, omogućio i dobijao informacije o vojnim operacijama HVO-a u Gornjem Vakufu sa kojima su direktno povezani zločini počinjeni prema unaprijed smišljenom planu, očigledno je da je postojala namjera „da se počine djela lišavanja života osoba koje nisu bile pripadnici nijednih oružanih snaga i koje nisu direktno učestvovala u neprijateljstvima, uništavanje stambenih objekata, hapšenja Muslimana bez obzira na njihov status, kao i raseljavanje muslimanskog stanovništva tog područja.”³⁷ U skladu sa funkcijom koju je obnašao imao je spoznaje o deportacijama i zatočenju bošnjačkog stanovništva Prozora u periodu od jula do augusta 1993.³⁸ i u Mostaru od jula do početka novembra 1993, uključujući i operaciju izvedenu 8. novembra 1993. koja je za cilj imala rušenje Starog mosta u Mostaru. Počinjeni zločini „nisu bili nasumične akcije ili djela nedisciplinovanih vojnika, nego su odgovarali akciji koordiniranoj od strane rukovodstva HZ(R) HB. Budući da je Slobodan Praljak u jednom dijelu tog perioda rukovodio vojnim operacijama HVO-a u općini Mostar, jedini razuman zaključak koji Vijeće može izvesti jeste taj da je Slobodan Praljak znao da će tokom operacija u Raštanima i Mostaru biti počinjeni ti zločini. Prema tome, Vijeće na osnovu toga zaključuje da je on imao namjeru da se unište zgrade u istočnom Mostaru uključujući džamije i Stari most, da se hotimično gađaju civili, da se počine djela lišavanja života i ranjavanja, fizičkog i psihičkog nasilja, da se izvrši napad na pripadnike međunarodnih organizacija, kao i da se rasele žene i djeca.”³⁹ Praljak je planirao operacije u Varešu u oktobru 1993. i rukovodio njihovim izvođenjem, te je na taj način bio sudionik izvršenja zločina počinjenih u sklopu vojnih djelovanja. Također, znao je za zločine koji su izvršeni na području općine Mostar, što podrazumijeva ubistva, ranjavanja, napade na pripadnike međunarodnih organizacija, rušenje objekata u istočnom Mostaru, kao što su, između ostalog, kulturni i sakralni objekti, te posebice Stari most. Omogućio je masovna ubistva civila u

³⁶ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 530.

³⁷ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 562.

³⁸ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 583.

³⁹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 586.

Stupnom Dolu u oktobru 1993,⁴⁰ kao i uništavanje imovine, te nije poduzeo nikakve korake ili postupke kako bi spriječio ili kaznio zločine koje su činile oružane snage HVO-a. Iako upoznat sa izvršenjem zločina, nije poduzeo radnje neophodne za njihovo sankcioniranje. Svojom ulogom i angažmanom u ostvarivanju zajedničkog zločinačkog cilja značajno je doprinio ostvarenju udruženog zločinačkog poduhvata.⁴¹ Na osnovu navedenih činjenica zaključuje se da je Slobodan Praljak značajno doprinio realizaciji udruženog zločinačkog poduhvata.⁴²

4. Milivoj Petković bio je načelnik Glavnog stožera HVO-a, a od kraja jula 1993. zamjenik vrhovnog zapovjednika snaga HVO-a. Planirao je i učestvovao u realizaciji vojnih operacija izvođenih u općini Gornji Vakuf u januaru 1993. te u Jablanici aprila 1993, a zatim i u općini Prozor u julu i augustu 1993. i Vareš oktobra 1993. Planirao je operacije na području Vareša i bio je obaviješten o izvršenim zločinima koji su počinjeni 23. oktobra 1993.⁴³ Redovno je dobijao informacije o borbenim djelstvima. Spriječio je pristup međunarodnim promatračima selima Sovići i Doljani i koordinirao deportaciju civilnog stanovništva Gornjeg Vakufa. HVO je 17. aprila 1993. izvršio napad na područje Jablanice i preuzeo kontrolu nad selima Sovići i Doljani, te zatočio stanovnike ovih sela bošnjačke nacionalnosti, a zatim je zapalio njihove kuće i dvije džamije. Budući da je planirao i rukovodio vojnim operacijama, Milivoj Petković je znao da su izvršeni zločini sastavni dio plana.⁴⁴ Odgovoran je i za izvođenje vojnih operacija, te granatiranje istočnog Mostara uključujući i ono izvršeno 8. novembra 1993. koje je

⁴⁰ Dokazi potvrđuju da je Slobodan Praljak učestvovao u planiranju i rukovođenju operacijama HVO-a izvedenim u Varešu oktobra 1993. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 594.

⁴¹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013.; ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

⁴² ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013.; ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

⁴³ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 767.

⁴⁴ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 717.

rezultiralo rušenjem Starog mosta, kao i za blokiranje pristupa humanitarnih konvoja istočnom Mostaru. Znao je za postojanje zatočeničkih centara HVO-a, te je naredio i odobrio zatočenje civila u logore Heliodrom i Vitina-Otok, kao i njihov rad na liniji fronta.⁴⁵ Iako je obavljao dužnost nadređenog i imao efektivnu kontrolu nad jedinicama HVO-a, nije poduzeo neophodne mjere za sankcioniranje izvršenih zločina, a ohrabrivao je počinjenje novih krivičnih djela. Iz njegovih postupaka i ponašanja evidentno je da je posjedovao namjeru ostvarenja zajedničkog zločinačkog cilja i počinjenja zločina kako bi se taj cilj sproveo, kao što su djela seksualnog zlostavljanja,⁴⁶ protjerivanja bošnjačkog stanovništva, te rušenja vjerskih objekata. Upoznat je da se akcije u Mostaru odvijaju u atmosferi ekstremnog nasilja i da je seksualno nasilje prirodna i predvidiva posljedica angažovanja jedinica sa kriminalnim ponašanjem, te je svjesno prihvatio rizik da bi mogla biti počinjena ta krivična djela.⁴⁷ Na osnovu dokaza i svjedočenja utvrđeno je da su 23. oktobra i u noći sa 24. na 25. oktobra 1993. pripadnici HVO-a, od kojih su neki bili iz specijalnih jedinica „Maturice“, prisilili na spolne odnose dvije ženske osobe bošnjačke nacionalnosti iz Vareša.⁴⁸

5. Valentin Ćorić je od 1991. bio odgovoran za centar HVO-a za obuku u Krvavici kod Makarske (Hrvatska). Postavljen je za pomoćnika zapovjednika za SIS i zapovjednika Vojne policije HVO-a od aprila 1992. Koncem juna 1992. postao je načelnik Uprave Vojne policije i na toj dužnosti bio je do 10. novembra 1993. kada biva imenovan, po odobrenju Franje Tuđmana, za ministra unutrašnjih poslova HR HB. Član Predsjedničkog vijeća HR HB postaje 16. februara 1994.⁴⁹ Imao je velike ovlasti *de iure* i *de facto* nad svim jedinicama Vojne policije u HVO-u, te sa te pozicije imao i nadležnost

⁴⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragrafi 778–801.

⁴⁶ „Vijeće je utvrdilo da su pripadnici HVO-a, među njima vojnici ATG ‘Vinko Škrobo’, počinili djela seksualnog nasilja nad Muslimankama tokom operacija čiji cilj je bio protjerivanje Muslimana iz zapadnog Mostara u junu, julu i septembru 1993.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 826.

⁴⁷ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 830.

⁴⁸ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 832.

⁴⁹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 861.

kontrole protoka osoba i robe, samim tim i humanitarne pomoći, na teritoriji tzv. Herceg-Bosne. Značajna je njegova uloga u zarobljavanju i deportaciji civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti u općini Gornji Vakuf⁵⁰ u januaru 1993, općinama Stolac i Čapljina,⁵¹ te Ljubuški⁵² tokom ljeta 1993, kao i u Mostaru u razdoblju od maja do oktobra 1993.⁵³ Do 10. novembra 1993. imao je ključnu ulogu u funkcioniranju mreže zatočeničkih centara HVO-a. Osnovao je Heliodrom i zatvor u Ljubuškom, te bio nadređen ravnateljima tih zatočeničkih centara.⁵⁴ Odgovoran je za držanje zatočenih civila u nehumanim uvjetima gdje su premlaćivani, zlostavljani i ponižavani. Omogućio je slanje zatočenika na prinudni rad na linijama fronta (posebno onih zatočenih u Heliodromu), pri čemu su mnogi od njih ubijeni ili ranjeni. Od otvaranja Heliodroma u septembru 1992. do 10. novembra 1993. bio je nadležan za obezbjeđenje zatočenika u tom zatočeničkom centru.⁵⁵ Sa pozicije koju je obnašao doprinio je svojim učešćem u ostvarenju zločinačkog cilja kroz angažman u udruženom zločinačkom poduhvatu i bio je upoznat sa svim izvršenim zločinima, ubistvima, silovanjima, deportacijama, protjerivanjima, krađama, a posebno je prihvatio i preuzeo rizik da će u

⁵⁰ Valentin Ćorić je znao da će „ubijanje, zatočenje i raseljavanje Muslimana koji nisu bili pripadnici nijednih oružanih snaga, kao i uništavanje imovine uključujući džamije biti dio vojnih operacija HVO-a. Budući da je omogućio te operacije, Vijeće zaključuje da je Valentin Ćorić imao namjeru da ti zločini budu počinjeni.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 923.

⁵¹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 1015.

⁵² ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragrafi 948 i 950.

⁵³ „Dokazi upućuju na to da je Valentin Ćorić doprinio planiranju kampanja hapšenja u zapadnom Mostaru u maju 1993. time što je stavio na raspolaganje jedinice Vojne policije i obavijestio ravnatelja Heliodroma o dolasku velikog broja ljudi na Heliodrom. Jedini razuman zaključak koji Vijeće na osnovu prethodno iznesenog može izvesti jeste taj da je Valentin Ćorić imao namjeru da, oko 9. maja 1993., budu počinjena hapšenja praćena nasiljem nad Muslimanima iz zapadnog Mostara.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 928.

⁵⁴ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 895.

⁵⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 896.

zatvoru Dretelj uslijed zlostavljanja neki od zatočenika preminuti, što se dogodilo u augustu 1993.⁵⁶

6. Berislav Pušić bio je zadužen za kontrolu u kriminalističko-istražnom odjeljenju Uprave vojne policije; predsjednik Službe za razmjenu zarobljenika i drugih osoba; na čelu komisije kojoj je povjerena uprava nad svim logorima i zatočeničkim centrima HVO-a; predstavnik HVO-a u odnosu na međunarodnu zajednicu i visoke funkcionere iz Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine.⁵⁷ S obzirom na to da je upravljao Službom za razmjenu i Komisijom za zatvore i zatočeničke centre HVO-a, imao je kontrolu nad pristupom u zatočeničke centre HVO-a.⁵⁸ Poznate su mu bile činjenice vezano za masovna hapšenja i protjerivanja civila bošnjačke nacionalnosti u tzv. Herceg-Bosni koja su otpočela u Jablanici aprila 1993, kao i za njihovo držanje u nehumanim uvjetima u logorima Dretelj, Gabela, Ljubuški i školi u Sovićima, te za njihovo zlostavljanje u Heliodromu i u zatočeničkom objektu Vojno. Osobno je učestvovao u kampanjama

⁵⁶ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013.; ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

⁵⁷ „Vijeće je utvrdilo da je, u periodu od februara 1993. do 3. jula 1993., Berislav Pušić bio barem ‘časnik za kontrolu’ u Odjelu za kriminalističke istrage Uprave Vojne policije. Paralelno s funkcijom u Odjelu za kriminalističke istrage, Berislav Pušić je obavljao funkciju predstavnika Uprave Vojne policije odnosno HVO-a na pregovorima o razmjeni zatočenika ili tijela poginulih, kao na primjer na pregovorima sa srpskim oružanim snagama u februaru 1993., s ABiH u Mostaru poslije okršaja iz aprila 1993., u Jablanici 4. maja 1993., ili pak u Stocu 29. maja 1993. Osim toga, Vijeće konstatuje da je Berislav Pušić povremeno dobijao zadatke u vezi s međunarodnim organizacijama... barem od 25. maja 1993., Berislav Pušić bio [je] član Komisije za razmjenu čije je postojanje HVO formalno potvrdio 5. jula 1993. Takođe 5. jula 1993., HVO je osnovao Službu za razmjenu kao izvršni organ Komisije za razmjenu, na čije čelo je imenovan Berislav Pušić. Što se tiče zatočeničkih centara HVO-a, Vijeće napominje da je 19. jula 1993., poslije sjednice HZ HB kojom je predsjedavao Jadranko Prlić, ovaj potonji potpisao dokument kojim se nalaže osnivanje radne grupe u kojoj bi bili Zoran Buntić, Darinko Tadić i Berislav Pušić, sa zadatkom da posjeti opštinu Čapljina i izvrši inspekciju zatočeničkih objekata, te da predloži mjere za poboljšanje uslova zatočenja. Ubrzo nakon toga, 6. avgusta 1993., Bruno Stojić, tadašnji predstojnik Odjela obrane HVO-a, imenovao je Berislava Pušića na čelo nove komisije osnovane sa ciljem da se ‘[...] svi pritvori i zatvori u kojima se drže ratni zarobljenici ili vojni pritvorenici stav[e] u nadležnost ovlaštene komisije’, komisije HVO-a za zatvore i zatočeničke centre.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragrafi 1028–1031.

⁵⁸ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, paragraf 1052.

hapšenja.⁵⁹ Imao je ovlaštenje u vezi s korištenjem zatočenika za izvođenje radova, te je naređivao odvođenje zatočenika iz Heliodroma na izvođenje radova na liniji fronta.⁶⁰ Znao je za napad koji je HVO izvršio na sela Sovići i Doljani 17. aprila 1993, bio je dobro obaviješten o hapšenju i zatočenju stanovnika tih sela, te je prilikom obilaska ovog područja 4. maja 1993. mogao da se uvjeri u nehumane uvjete zatočenja u kojima su držani u školi u Sovićima.⁶¹ Iako je bio upoznat sa ovim činjenicama, nije poduzeo neophodne radnje kojima bi spriječio ili prekinuo ovakva postupanja. Pokušavao je da prikrije zločine, odnosno da negira odgovornost HVO-a za protjerivanje stanovništva bošnjačke nacionalnosti u Mostaru 1993.⁶² Svojim (ne)djelovanjem doprinio je u značajnoj mjeri udruženom zločinačkom poduhvatu⁶³ u ostvarenju zajedničkog zločinačkog cilja.⁶⁴

Optužene se teretilo, a od Pretresnog vijeća ICTY proglašeni su odgovornima na osnovu individualne krivične odgovornosti (član 7(1) Statuta) i na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3) Statuta) za sljedeće:

- hotimično lišavanje života; nečovječno postupanje; protivpravnu deportaciju, premještanje i zatočenje civila; nečovječno postupanje (seksualno zlostavljanje); uništavanje imovine širokih razmjera i oduzimanje imovine koje nije opravdano vojnom nuždom, a izvedeno je na protivpravan i bezobziran način (teške povrede Ženevskih konvencija, član 2);

⁵⁹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 1110.

⁶⁰ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 1054.

⁶¹ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 1102.

⁶² ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013, paragraf 1198.

⁶³ Žalbeno vijeće je utvrdilo da se Pušić pridružio realizaciji udruženog zločinačkog poduhvata u aprilu 1993. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

⁶⁴ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013.; ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

- okrutno postupanje; protivpravni fizički rad; bezobzirno uništavanje gradova, naselja i sela, ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom; uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji ili obrazovanju; pljačkanje javne i privatne imovine; protivpravni napad na civile; protivpravno terorisanje civila (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3);
- progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi; ubistvo; silovanje; deportacije; zatvaranje; nehumana djela (zločini protiv čovječnosti, član 5).

Pretno vijeće je na osnovu izvedenih činjenica utvrdilo da se na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine tokom ovog razdoblja odvijao međunarodni oružani sukob u kojem je evidentno učešće snaga hrvatske vojske (HV) zajedno sa Hrvatskim vijećem odbrane (HVO) protiv Armije Republike Bosne i Hercegovine (ARBiH), te da je Republika Hrvatska vršila opću kontrolu nad oružanim snagama i civilnim vlastima najprije tzv. Hrvatske zajednice, a potom tzv. Hrvatske republike Herceg-Bosne.⁶⁵ To je rezultiralo udruženim zločinačkim poduhvatom koji je za cilj imao uspostavljanje hrvatskog entiteta, što je dalje vodilo uspostavi nezavisne države unutar Republike Bosne i Hercegovine tijesno povezane sa Hrvatskom, odnosno raspadu Republike Bosne i Hercegovine, te konačnom prisajedinjenju dijela njenih teritorija Republici Hrvatskoj. Ovaj dogovor o realizaciji UZP-a uspostavljen je još u decembru 1991, kada su Mate Boban (predsjednik tzv. Hrvatske zajednice, a potom tzv. Hrvatske republike Herceg-Bosne) i Franjo Tuđman (predsjednik Hrvatske) dogovorili ostvarivanje krajnjeg cilja, što je za pretpostavku imalo promjenu nacionalnog sastava stanovništva naseljenog na područjima obuhvaćenim ovim projektovanim planom.⁶⁶ Realizacija plana zamišljena je kroz prepoznatljive forme ponašanja i djelovanja izvršenjem planiranih i organiziranih zločina.⁶⁷

⁶⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013.

⁶⁶ „U prilog toj tvrdnji tužilaštvo iznosi da se, 5. oktobra 1992., Jadranko Prlić sastao s Ratkom Mladićem, u prisustvu optuženih Stojića i Praljka, te da je na tom sastanku jasno iznio da je njegov cilj Banovina iz 1939. godine.“ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013. Izdvojeno i djelimično suprotno mišljenje sudije Jean-Claudea Antonettija, predsjedavajućeg vijeća – *Analiza krivične odgovornosti Jadranka Prlića*, str. 478.

⁶⁷ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude* Pretresnog vijeća, Haag, 29. maj 2013.

Zločini i odgovornost za njihovo izvršenje

Napetosti u odnosima između Hrvata i Bošnjaka rasle su tokom 1992, što je naročito bilo izraženo u općini Prozor na koju je HVO u konačnici izvršio oružani napad 23. oktobra. Od juna do sredine augusta 1993. HVO je na području ove općine vršio ubistva, te vansudska zatočenja i zlostavljanja civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti.⁶⁸ HVO je napad na Gornji Vakuf izvršio 18. januara 1993. Općine Prozor i Jablanica našle su se na udaru HVO-a 17. aprila 1993, a 9. maja izvršen je opći napad na područje Mostara.⁶⁹ Opsada istočnog Mostara trajala je od juna 1993. do aprila 1994. U tom periodu događale su se potpune blokade prolaza humanitarne pomoći. Napad na Vareš i selo Stupni Do izvršen je u jutarnjim satima 23. oktobra 1993.⁷⁰ HVO je od 30. juna do sredine jula 1993. proveo kampanju protjerivanja i ubijanja stanovništva bošnjačke nacionalnosti sa područja općine Čapljina, kao i razaranja i pljačkanje kulturnih i sakralnih objekata i privatne imovine. Područja općina Stolac i Ljubuški došla su na red jula 1993. HVO je proveo sistematsku kampanju hapšenja vojno sposobnih muškaraca Bošnjaka i zatočio ih u zatvorima u Dretelju, Gabeli, Ljubuškom, Aladinićima, Blagaju, Koštanoj bolnici i

⁶⁸ „Neki zatočenici bili su zlostavljani, između ostalog i seksualno. Pored toga, vojnici HVO-a su 31. jula 1993. na Crnom vrhu hicima iz vatrenog oružja ubili 11 zatočenika koji su bili vezani telefonskom žicom oko vrata i primorani da kao živi štitovi hodaju prema položajima Armije BiH... neke žene [su] bile žrtve seksualnog nasilja od strane pripadnika HVO-a, i to ponekad svakodneвно... U zatočeničkom centru Vojno, pripadnici HVO-a su nekim zatočenicima nanosili opekotine cigaretama. Ivica Kraljević, pripadnik Vojne policije i zapovjednik zatvora u Ljubuškom je, zajedno sa još dva čovjeka, jednog zatočenika u zatvoru podvrgavao elektrošokovima sve dok ovaj nije izgubio svijest.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

⁶⁹ „Tokom te operacije koja je trajala nekoliko dana, vojnici HVO-a minirali su Baba Beširovu džamiju. Vojnici HVO-a su masovno hapsili Muslimane iz zapadnog Mostara i odvajali muškarce od žena, djece i staraca. Pripadnici Armije BiH bili su zatočeni u zgradi MUP-a i Duhanskom institutu, gdje su ih jako pretukli. Drugi muškarci, bez obzira na to da li su bili pripadnici Armije BiH ili ne, bili su zatočeni i premlaćivani u zgradi Mašinskog fakulteta. Deset vojnika Armije BiH umrlo je uslijed posljedica tog nasilja. Žene, djeca i starci iz zapadnog Mostara poslani su na Heliodrom gdje su bili zatočeni više dana...” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

⁷⁰ „U jutarnjim satima 23. oktobra 1993. oružane snage HVO-a krenule su u napad na selo Stupni Do. Vojnici specijalnih jedinica ‘Maturice’ i ‘Apostoli’ silovali su i seksualno zlostavljali tri žene iz sela. Takođe su tokom napada ubili 36 osoba, među kojima i troje djece uzrasta 13, 8 i 3 godine.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

Heliodromu. Istovremeno su izvršena zatočenja i premještanja žena, djece i staraca iz općine Stolac.⁷¹

Pretno vijeće je šestorku oglasilo krivom⁷² na osnovu člana 7(1) Statuta i to Jadranka Prlića na jedinstvenu zatvorsku kaznu u trajanju od 25 godina; Brunu Stojića na jedinstvenu zatvorsku kaznu u trajanju od 20 godina; Slobodana Praljka na jedinstvenu zatvorsku kaznu u trajanju od 20 godina; Milivoja Petkovića na jedinstvenu zatvorsku kaznu u trajanju od 20 godina; Valentina Ćorića na jedinstvenu zatvorsku kaznu u trajanju od 16 godina (i na osnovu člana 7(3) Statuta); Berislava Pušića na jedinstvenu zatvorsku kaznu u trajanju od 10 godina.⁷³ Žalbeno vijeće je potvrdilo izrečene kazne.

Presuda Žalbenog vijeća je konstatovala postojanje udruženog zločinačkog poduhvata od januara 1993. i potvrdila mišljenje Pretresnog vijeća da je zajednički zločinački cilj uspostavljen na dominaciji Hrvata u Hrvatskoj republici Herceg-Bosni, te da je projektovan na „etničkom čišćenju” bošnjačkog stanovništva. Doktrina UZP-a utemeljena je na različitim oblicima i obimima izvršenih zločina, i to sistema koji se sastojao od širokog spektra zločina: protjerivanja, deportacije i zatočenja civila, ubistava, zlostavljanja, vrlo teških uvjeta zatočavanja u zatočeničkim centrima HVO-a, korištenja zatočenika za

⁷¹ „Vojna policija HVO-a tako je u junu 1992. osnovala zatočenički centar u krugu nekadašnje stanice policije u Ljubuškom. Tri mjeseca kasnije, HVO je otvorio Heliodrom, nekadašnji vojni kompleks JNA koji se nalazio u južnom dijelu Mostara, pretvorivši ga u zatočenički centar. Zatvori u Dretelju i Gabeli, smješteni u bivšim kasarnama JNA, počeli su sa radom od aprila 1993. Zatočenički centar Vojno se aktivno koriste u najmanju ruku između avgusta 1993. i januara 1994. Osnivanje ovih zatočeničkih centara HVO-u je omogućilo da u zatočeništvu drži hiljade osoba muslimanske nacionalnosti, ne razlikujući civile od vojnika.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

⁷² „Njima su izrečene osuđujuće presude za teške povrede Ženevskih konvencija, kršenje zakona ili običaja ratovanja, te zločine protiv čovječnosti, uključujući ubistvo, progon, zatočavanje, protivpravan rad, prisilno premještanje, deportaciju, nehumana djela, nečovječno postupanje, uništavanje imovine širokih razmjera koje nije bilo opravdano vojnom nuždom, uništavanje ustanova namijenjenih religiji ili obrazovanju, protivpravan napad na civile, te protivpravno terorisanje civila. Pored toga, na osnovu odgovornosti po trećoj kategoriji UZP-a, Prliću, Stojiću, Petkoviću i Ćoriću takođe su izrečene osuđujuće presude za silovanje i seksualno nasilje, a žalioci na strani odbrane, izuzev Pušića, proglašeni su krivima za pljačkanje i oduzimanje imovine širokih razmjera. Za Ćorića je takođe utvrđeno da snosi komandnu odgovornost za određena krivična djela koja su počinjena 1992.” ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude Žalbenog vijeća*.

⁷³ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Dispozitiv Presude Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013.

fizički rad na linijama sukoba ili kao živog štita, raseljavanja zatočenika i njihovih porodica na druge teritorije nakon što su bili pušteni iz zatočeništva, te razaranja imovine i sakralnih objekata.

Žalbeno vijeće je razmatralo činjenice koje se odnose na vrstu oružanog sukoba koji se vodio na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine i zauzelo stav različit od zaključaka Pretresnog vijeća prema kojem se međunarodni oružani sukob odvijao samo tamo gdje su se odvijala aktivna borbena djeljstva između HVO-a i ARBiH. Žalbeno vijeće je zaključilo da se „vremenski i geografski obim međunarodnog oružanog sukoba proteže i izvan tačnog vremena i mjesta neprijateljstava ... da je u konkretnim dijelovima Bosne postojao međunarodni oružani sukob ... da odredbe u vezi s teškim povredama budu primjenjive na zločine počinjene u bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine sve do kraja oružanog sukoba, pod uslovom da se može utvrditi neophodni neksus s tim oružanim sukobom.”⁷⁴ Također, Žalbeno vijeće potvrdilo je stav Pretresnog vijeća o okupaciji područja općina u periodu izvršenja zločina. To proizlazi iz činjenice da se vlast u okupiranom području može provoditi i na posredan način preko „*de facto* organizovanih i hijerarhijski uređenih grupa,”⁷⁵ na što upućuju pokazatelji da je Hrvatska preko HVO-a *de facto* vršila stvarnu vlast na području općina koje su predmet procesuiranja.

U žalbenom postupku Prlić, Praljak, Čorić i Pušić su tvrdili da UZP kao vid odgovornosti nije bio čvrsto utemeljen u međunarodnom običajnom pravu u relevantno vrijeme. Također, osporavali su konstatacije da je rukovodstvo Hrvatske, sa Franjom Tuđmanom na čelu, dijelilo krajnji cilj obnavljanja ranijih granica i to stvaranjem hrvatskog entiteta i njegovog prisajedinjenja Republici Hrvatskoj. *Šestorka* je također osporavala da je „etničko čišćenje” bošnjačkog stanovništva bilo zajednički zločinački cilj koji su dijelili članovi UZP-a. Međutim, Žalbeno vijeće je na osnovu člana 25 Statuta i pravila 117 i 118 Pravilnika potvrdilo skoro sve osuđujuće presude koje je Pretresno vijeće izreklo u odnosu na zločine koji su izvršeni od 1992. do 1994. godine u općinama: Čapljina, Gornji Vakuf, Jablanica, Ljubuški, Mostar, Prozor, Stolac, Vareš, kao i zločine koji se odnose na zatočeničke centre Heliodrom, Vojno, Dretelj, Gabela, Ljubuški i Logor Vitina-Otok. Potvrđen je zaključak Pretresnog vijeća da je cilj udruženog zločinačkog poduhvata bio „etničko čišćenje” bošnjačkog stanovništva, čime bi se omogućile pretpostavke stvaranja hrvatskog entiteta u

⁷⁴ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude Žalbenog vijeća*.

⁷⁵ ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude Žalbenog vijeća*.

Republici Bosni i Hercegovini i konačno ujedinjenje hrvatskog naroda. Okončanjem postupka *šestorki* je presuđeno za zločine protiv čovječnosti, kršenje zakona ili običaja ratovanja i teške povrede Ženevskih konvencija. ICTY je na osnovu dokaza našao da su učesnici UZP-a odgovorni za ubistva, hotimična lišavanja života, progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, deportacije, protivpravna zatočenja civila, prisilni rad, nečovječna djela, nečovječno postupanje, protivpravno i bezobzirno uništavanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji ili obrazovanju, protivpravne napade na civile i protivpravno terorisanje civila. Pored toga, u individualnoj odgovornosti Prliću, Stojiću, Petkoviću i Čoriću pripisana je odgovornost po osnovu treće kategorije odgovornosti za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu: za silovanje, nečovječno postupanje (seksualno zlostavljanje), protivpravno i bezobzirno oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom, pljačkanje javne i privatne imovine. Praljku je, također, pripisana odgovornost za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu po osnovu treće kategorije i to za protivpravno i bezobzirno oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom i pljačkanje javne i privatne imovine. Čoriću je pripisana odgovornost nadređenog za izvršenje više zločina. Potvrđeno je da su optuženi bili učesnici udruženog zločinačkog poduhvata čija je realizacija otpočela polovinom januara 1993.⁷⁶

Zaključak

Praksom ICTY, izrečenim presudama i zaključcima brojnih sudskih vijeća koji su se bavili doktrinom UZP-a dokazano je da udruženi zločinački poduhvat počiva na teoriji suizvršenja u okviru individualne krivične odgovornosti. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju utemeljio je ovu doktrinu, kako bi se obuhvatila direktna odgovornost većeg broja pojedinaca koji su u saradnji planirali i izvršili brojne složene zločine. Ovo je naročito potrebno utvrditi sa pozicije Republike Bosne i Hercegovine i dvostrano izvršene agresije, u smislu povezivanja lanaca učesnika udruženih zločinačkih poduhvata koji su djelovali u određenom kontekstu. Počinjeni zločini su doktrinom UZP-a povezani sa planerima i naredbodavcima u situacijama kada su te zločine fizički počinili drugi izvršitelji, udaljeni kako u geografskom smislu tako i po hijerarhijskom položaju.

⁷⁶ Žalbeno vijeće je utvrdilo da se Pušić pridružio realizaciji udruženog zločinačkog poduhvata u aprilu 1993. ICTY, IT-04-74-A. Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Čorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Podaci o predmetu*.

Udruženi zločinački poduhvat je vid odgovornosti koji je najteže utvrditi jer pretpostavlja dokazivanje učešća grupe ljudi svjesno udružene kako bi planirali i počinili zločine, gdje je pored dokazivanja posljedica izvršenog zločina potrebno dokazati da je postojala i namjera izvršenja. Presudama izrečenim u ovom predmetu, utemeljenim na dokumentovanim činjenicama, izneseni su brojni dokazi u vezi sa zločinima koje su počinili pripadnici HVO-a, te je potvrđeno da je Republika Hrvatska vršila opću kontrolu nad oružanim snagama HV i HVO koji su izvodili vojne operacije u sklopu kojih su izvršeni zločini, čime je dokazana i njena uloga u međunarodnom sukobu koji se odvijao na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine. Presuđena *šestorka* imala je saznanja da je ostvarivanje ovoga cilja za pretpostavku podrazumijevalo izvršenje „etničkog čišćenja”, odnosno ubijanje, protjerivanje i deportacije bošnjačkog stanovništva izvan teritorije tzv. Herceg-Bosne. Sudsko vijeće je na osnovu izvedenih dokaza zaključilo da je za potrebe ostvarivanja političkog cilja najkasnije sredinom januara 1993. uspostavljen udruženi zločinački poduhvat. Zločini koji su izvršeni bili su ishod plana koji su pripremili učesnici udruženog zločinačkog poduhvata, te su Jadranko Prlić, Bruno Stojić, Slobodan Praljak, Milivoj Petković, Valentin Ćorić i Berislav Pušić proglašeni odgovornima i presuđeni na dugogodišnje zatvorske kazne.

Literatura

1. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića, *Podaci o predmetu*.
2. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića, pred Žalbenim vijećem, *Presuda*, 29. novembar 2017.
3. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet Prlić i dr.), *Sažetak Presude Žalbenog vijeća*, Haag, 29. novembra 2017.
4. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Sažetak Presude Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013.
5. ICTY, IT-04-74-A, Tužilac protiv Jadranka Prlića, Brune Stojića, Slobodana Praljka, Milivoja Petkovića, Valentina Ćorića i Berislava Pušića (predmet *Prlić i dr.*), *Presuda Pretresnog vijeća*, Haag, 29. maj 2013, Izdvojeno i djelimično suprotno mišljenje sudije Jean-Claudea Antonettija, predsjedavajućeg vijeća – *Analiza krivične odgovornosti Jadranka Prlića*.